

Jaromír Typlt

Michal přes noc

Scénář

Alchymie není míchanice
míchanice není chumelenice
chumelenice není odchod vojsk
odchod vojsk není plachta na autě
plachta na autě není ruch v odposlechu
a ruch v odposlechu není ani chlup pravdy
chlup pravdy není zachrchlání
zachrchlání není deset schodů
deset schodů není devět schodů

Režie

„Z toho mě vynechte, na tohle jsem vás zrovna potřeboval, abyste mě stíhal varovnejma hlasama!“

Vysměje se mi.

„Já do prázdna nenašlápnu!“

Ale udělá pohyb rukou, ne nohou.

„Máte vůbec ponětí, kolik já jsem v životě natočil schodišť?“

A píchne prstem vzhůru, jako by mi chtěl ukázat, jak málo potřebuje, aby je všechna měl. Všechna hned. A schodiště přivolaná k prstu se bez okolků poskládají do úhledných spirál a začnou kroužit kolem osy, která jim byla dána. Jemu stačí už jenom lehce je vyvažovat. Dokonale to zvládá. Za dva roky mu bude šedesát, mně bylo nedávno jednadvacet a tolik schodišť najednou bych asi neudržel. Taky se na mě podle toho tváří. Jen zírejte, mládenče! Až si je dokážete omotat tak lehce jako já, přijďte mi něco vyprávět! Tady vylomíte jeden schod a naskočí vám ne deset,
ne deset,

ale hned sto dalších! A ještě zábradlí a odpočívadla, abyste se měl kde koukat z okna. Když budete mít štěstí, začne mě možná zajímat, jak vás tam opracovává světlo. Podívám se, až pošlapete nahoru!

*Hřívá, která tě nezastřeší,
úhyn léta
ve stříbře.*

Zvláštní představa, že světlo někoho „opracovává“.

Zvláštní představa, že by Měšek použil zrovna tohle slovo.

*Brána cítí
mravenčení:
podvrhy se hrnou.*

A tak se ozvu, aby mu to už konečně někdo řekl:

„Já jen, že pokud to má být vaše Velké Dílo, měl byste asi dodržovat určité principy!“

Zahraje na mě překvapený pohled, jako že opravdu nečekal, že ho dnes ještě někdo takhle pobaví.

„Jistě,“ přitaká mi skřehotavě. „Vědět, Chtít, Odvázat se a Mlčet!“

Ještě si to odpočítá na prstech té vyvažující ruky. Ztuhnu, protože hned ucítím, jak to sám zrazuju, kde můžu. A Měšek si mě vychutnává:

„Tak vidíte. Mně budete vyčítat, co jsem kde vyčet!“

Opravdu skřehotá, to nepřeháním. A ještě z toho těží. Schválně vždycky nasadí svůj hlas právě tím ostřím, o které se nejhůř pořežeš, jak je zarezlé a plné zubů. Tak jako nenabroušený starý srp, který se dokáže zatnout, ale pak jen drhne a zatrhává se.

A k tomu všemu Měšek ví, že je ve výhodě, protože to špatné svědomí, se kterým to na něj zkouším, je moje.

Jemu rozhodně nevadí, že neví, o čem mluví.

Proto jsem mu taky dal jméno Měšek: všechno směšuje a je mu to jedno. To jméno je královské, ale ze sousední země, takže jeho moc naštěstí není neodvolatelná. V češtině zní cize. Úsměšek, smíšení, zmeškat něco, měch. Když to tak poslouchám, jednotlivé hlásky se dají popřeházet s podobným výsledkem, jako když se popřehází jméno Michal.

Alchymie ale není ani Měšek, ani Michal. To jen Michal dává jméno Měškovi a Měšek Michalovi. Nic víc.

Chvíli je ticho.

Takové to přitřísknuté ticho, jaké vždycky visí nad schodištěm. Měšek se ostatně pořád ještě předvádí. Asi by za ten svůj cirkusácký kousek rád sklidil nějaké ty vlny bouřlivého potlesku, ale jsem na to sám. Přece nemůže čekat, že mi to bude vyrážet dech donekonečna. Jistě, jak to nabralo na obrátkách, protáčejí se mu ta schodiště do čím dál nedozírnějších výšek, zázračně se míjejí bez jakéhokoliv nárazu, který by to jinak všechno v jediném okamžiku roztříštil, a vytvářejí tisíce zcela nepředstavitelných propletenců, uzlů a závratných průhledů. Ale je to tak jakoby po americku nafilmované. Schody do nebe.

Jakmile mě tohle napadne, musím to hned říct nahlas. Ať si dá pozor. Vždyť to hrozí.

„Být vámi, zastavil bych to radši o kilometr dřív, než se vám na to začne lepit ten symbol! Jak to jednou budou schody do nebe, úplně vám to položí celou tu vizi. A zpátky to už nedostanete.“

Ale ještě než ke mně Měšek obrátí pohled, už vím, že těch mých varování bylo právě tak dost. Namísto odpovědi se lehce zhoupne v kolenou a odpruženou rukou udeří vzhůru. Pak už se jen dívá. Letí to všechno jako sestřelená stavba.

Schody se sypou.

Zasloužilo by si to asi zpomalený záběr, ale protože toho musí odshora napadat tolik, působí to nakonec zpomaleně samo o sobě. A Měšek na mě najednou promluví, jako by to vytrhl z nějakého úplně jiného rozhovoru:

„Víte vy co? Když už si nedáte poradit a pořád číháte, jestli ze mě nevypadne nějaký to tajný znamení, tak já se nad váma teda smiluju. Chcete instrukci, máte ji mít. Ale dobře si ji zapamatujte. Až vás jednoho dne zastaví černej chlap, nestůjte a koukejte se do něj obout, ať to na vás nehraje, protože i když zvenčí vypadá jako černocho, uvnitř je to mouřenín!“

Přiznám se, že se vůbec nepokouším odhadnout, jestli to myslí vážně.

Říká to přesně tím tónem, jakým obvykle opakoval různé svoje tajuplně blbé průpovídky, dokud každého úplně neodboural: „Kdo vstoupí, neshnije.“ Dělal to dokonce i při natáčení. Poťouchle se bavil tím, jak se mu lidé ze štábu naučili odpovídat výrazem, který pro jistotu znamenal všechno zároveň. Co kdyby se z těch žvástů náhodou doopravdy vyloupla nějaká narážka na tisíciletou hermetickou pravdu? Vždyť několikrát to tak dokonce i bylo.

„Všechno zlatý je pro něco zlatý!“

Když to říká sám režisér?

Tentokrát se ale Měšek nedívá, co já na to. Tváří se, že ho vlastně moc nezajímám. A že by ani nedokázal odtrhnout pohled od toho ohromujícího řízení, to přece vidím, to musím pochopit. Schody se pořád ještě sypou, propadají se kolem nás, jako bychom stáli na jediném ostrůvku pevné země, a mizí v hlubinách.

Najednou ale rozeznávám, že jedny mi utíkají pod nohama a někam mě vedou.

A Měšek vyštěkne, jako by nařizoval:

„Teď chodba!“

Dlouhá chodba. Potemnělá a tichá, dveře ve dvou řadách proti sobě, kam až dohlédneš. Na všech čísla. A jedno z nich pro mě.

Od schodiště tedy zahnu doleva, povědomě minu několikero dveří a projdu až k těm, které odemknu a které za mnou zapadnou, abych odteď zůstal v jejich zajetí.

A tady vlastně probíhá celý příběh.

Jsem uvnitř a čekám.

Střih

„Je to parchant, kterej stojí za to.“

Pak dlouho nic.

Dlouho, dlouho nic, protože líp se to vystihnout nedá.

A pak snad znovu to samé, „parchant, kterej stojí za to,“ ovšem načmárané ještě většími písmeny, než jak to bylo v tom vzkazu. Obdivu k Měškovi jsem totiž nepropadl sám, v průběhu let to kolem mě potkalo ještě několik dalších, a tak jsme si občas mezi sebou psali, koho z nás poctil jakou nehorázností. Trochu jako bychom si podle toho porovnávali stupeň zasvěcení, kterého se nám u něj podařilo dosáhnout. Kam až kdo pronikl. V případě tohoto vzkazu ale nezbylo než uznale přikývnout, protože takhle mohl slova volit jen někdo, kdo už si s Měškem směl zahrávat jako rovný s rovným.

Totéž ale jeden čas mohlo platit i o mně.

Koho druhého bych tenkrát nechal, aby na mě popuzeně vrčel a stíral mě, jak se mu zlíbí?

U Měška jsem se ale přímo těšil, až ho to zase drapne.

Užíval jsem si, jak ostře se zabodává očima. Do čeho se zabodává, v tom se vidí.

Tomu jsem opravdu věřil.

I proto jsem se tak často snažil něčím ho podráždit: abych vyvolal ten záblesk, že právě teď se vidí ve mně. Že mě v duchu trhá na kusy a tiše proklíná:

„Parchant, je to parchant...!“

Ale ve skutečnosti se skrze mě jenom rozkoukával. Svůj film nakonec natočil beze mě. Hned jak změnil představu o Michalovi, stroze utnul spojení. Už jsme se nesetkali.

Když se mě takhle zbavil, jako by mě něčím pověřil.

Alchymie. Možná o ni šlo jen málo, možná vůbec, ale tím jsem se nedal odradit. V každém případě, ať už jsem od té chvíle o královském umění četl cokoliv, zajímalo mě na tom hlavně to, čeho by se dalo využít, abych připravil půdu pro naše příští setkání.

Až jednou za oběh

sotva

si žilou pustím.

Z dobrých důvodů jsem došel k rozhodnutí, že se máme sejít na místě, kde budou stát suché stromy.

Nemoc z dávna zavlečená.

Bolest

rozloží les.

Olámané bílé kmeny jeden vedle druhého po celé délce horského hřebenu. Počkal jsem si na odpolední světlo, aby se ten obraz zániku ještě prokreslil. Nic se tak nevyjímá proti obloze jako vyprahlé kostry odumřelého dřeva. Počítal jsem s tím, že až sem Měšek dorazí, nahlodá ho nejistota, jestli to něco neznamená. Možná se i zeptá očima. A možná se dokonce zeptá i nahlas. Konečně jsem uviděl, že se na vzdáleném konci hřebenu vyloupl zástup lidí.

Blížilo se to ale pomalu, jakoby obřadním krokem. A čím to bylo blíž, jenom se potvrzovalo, že je to procesí. Už od pohledu dost podezřelý. V jeho čele na sebe strhávala pozornost skupinka hrbatců, nebo přesněji herců, kteří se ze všech sil snažili hrbatce hrát. Opírali se o hůl, křivili se až k zemi, pitvořili se, jenomže proč tak stísněně? Skoro to vypadalo, že jim někdo nad zády práská bičem.

Ve skutečnosti jim ale stačil hlas z tlampače. Poslouchali ho na slovo. Co chvíli prořízl ticho, ostře zavelel a všichni sebou trhli, pohodili rukama a pokusili se rychle rychle zkroutit v nějaké nové křeči. Jak se vzdálenost mezi mnou a zdrojem těch rozkazů zkracovala, poskládal jsem si z toho, že dostávají za úkol připodobňovat se různým mýtickým bytostem a božstvům.

Přitom jim ale ze všeho vycházeli jen skřeti. Jako by jim to někdo na začátku špatně vysvětlil. Někdo, kdo si zásadně nedělal hlavu s věrohodností a nejvíc se vyžíval ve zkomoleninách, kterým se o původním významu už ani nezdálo. Nebylo nic překvapujícího, že po boku muže s tlampačem jsem okamžitě rozpoznal Měška.

Bylo to celé v jeho režii, jenže z nějakého důvodu se držel jakoby v pozadí. Šel v řadě, tlumil svůj hlas jako našeptávač a naoko se zaměstnával tím, že oběma rukama přidržoval široký papírový pás.

Přitočil jsem se k němu. Nepřívětivě se zašklebil.

Dokonce přede mnou i malinko uskočil.

To ale neměl, protože mu to hnulo s papírem. A než stačil porovnat zpátky, co se mu pokroutilo, už se to před ním i za ním začalo nezvladatelně shrnovat a boulet, jako když se zmotá pásek v magnetofonu. Ten papír totiž spojoval celé procesí, táhl se po jeho délce a byl nesen s obřadností, která vyžadovala důstojný výraz a vyrovnaný krok. Vlastně to dost připomínalo chrámový průvod s posvátným papírovým drakem, který má být puštěn po větru. Nikdo mi nemusel říkat, co je to ve skutečnosti. Zhlédl jsem čísla, značky a podrobné rozpisy záběrů. Byl to natáčecí plán. A mezi těmi značkami se dalo rozpoznat bezpočet astrologických a alchymistických signatur, takže jsem se nemýlil: Měšek svůj film pořád ještě teprve připravoval. Nevypadalo ovšem, že bych se do toho mohl ještě něčím vložit. O scénáři i hercích bylo už rozhodnuto.

Měšek zatím nepřestával zápasit s papírem. Nepočínal si ale zrovna šikovně a když zjistil, že se mu to pod rukama jenom víc a víc kroutí, podrážděně zavrčel a nechal toho.

Čekal jsem, jestli teď na mě už konečně promluví.

Bylo jasné, že to bude něco na půl úst. Jízlivá poznámka nebo odmítnutí. Únik před mnou přítomností už ale neměl. A protože se svého času se mnou zabíral jako s někým, kdo ho zajímá, asi se mu teď ta pravá slova nehledala zas tak lehko.

Vtom do hry vstoupil muž s tlampačem. Polohlasně Měška oslovil. Už dlouho nezazněl žádný rozkaz, tak se o něm chtěl poradit.

Nebo prostě vytušil, že by měl přijít na pomoc? Každopádně se něco zlomilo, Měškovi konečně probleskla ta správná jedovatost a za chvíli jsem už mohl slyšet, jak ji zesílený hlas posílá do vzduchu:

„A teď postoj tajné sekty jménem Ber-to-jako-fakt!“

Všichni se hned o nějaký takový postoj pokusili. Mohli se přímo přetrhnout.

Měšek se chvíli kochal a po očku sledoval, jestli se tvářím dost znechuceně. A jak se začal bavit na můj účet, obrátil se najednou k hercům a spustil k nim přednášku splácanou z naprostých nesmyslů, které ale dokázal maskovat tónem adepta zběhlého v okultních vědách. Musel jsem uznat, že za tu dobu, co jsme se neviděli, se docela přiučil.

Původ jména oné tajné sekty jsem ho už ale rozebírat nenechal. Zrovna říkal něco o tom, jak by s ním mělo souviset známé čarodějnické zaklínadlo babrat, když jsem se ozval, že by to snad už stačilo.

„Aha,“ nakročil si na mě. „Vy teda tvrdíte, že babrat není zaklínadlo?“

Zvýšil hlas, jako by se chtěl dovolávat svědectví všech okolo:

„Babrat! Všechno zbabrat, to přece všichni znaj! Malý děti už to znaj! To se vám muselo nějak vytratit, ale babrat, babrat...“

Zamáchal rukama a dvakrát třikrát se pokusil zadrmolit to tak, aby to vyšlo jako abrakadabra. Výsledek ho zklamal, takže mírně zaváhal. Jeden tázavý úsměv a měl jsem ho. Záblesk v očích. Naježení.

„To přece nemyslíte vážně, že bych vám tohle měl vysvětlovat!“

„Nic mi nemusíte vysvětlovat, to je o vás přece známo, kolik filmů jste už zbabral!“

Nechat ho nabrat dech.

Jestli jsem to tak myslel.

Nechat ho dojít až tam, kde je sám se sebou o samotě. Ať je to zásah. Ať si to zase jednou sám přizná, protože to stejně dávno musí vědět. A ať se z toho už nikdy nevyllže, ale konečně už vybabrá. Protože babrat je opravdu zaklínadlo. Vložil jsem do něj všechno.

Měšek neodpověděl. Pohled mu ztvrdnul a vymazal mě ze světa. Jako by si jich teprve teď všiml, rozhlédl se po vybělených kmenech mrtvých stromů, které trčely kolem nás, a stroze, bez valného zájmu, tak nějak už jen pro kontrolu, oslovil muže s tlampačem:

„Znamená to něco?“

To jsem nečekal. Že bych měl konečně tu čest s hlavním odborným poradcem ve věci přeměny kovů? Přiznávám, že za hlásnou troubou bych alchymistu hledal úplně naposled. V každém případě jsem doufal, že onen muž moji volbu ocení. Měl by to umět přechyt, vždyť je to skoro jako na rytině. Mezi mrtvými stromy jako v říši kovů za plného rozkvětu násilně usmrčených, kterým nebylo přáno dožít se věku svého zralého a dosíci onoho zářného stavu dokonalosti, přirozené přeměny ve zlato, k níž každý z kovů podle svého předurčení míří... Copak to nebylo místo pro film jako stvořené?

Poradce ale odmítavě zavrtěl hlavou.

Měšek už víc nepotřeboval, natáhl ruku pro tlampač a promluvil do něj hlasem člověka, který v rozhodné chvíli neváhá udělat krok dopředu a přede všemi převzít odpovědnost za věci minulé i příští:

„Omlouvám se, tohle všechno poletí ven!“

Scénář

Alchymie není proti kašli
proti kašli není kamenolom
kamenolom není zahlazení
zahlazení není kilo zlata
kilo zlata není čelo na čelo
čelo na čelo není poloprázdno v sále
poloprázdno v sále není slovní palba
slovní palba není deset světél
deset světél není devět světél

Režie

Nahoře na obloze toho asi vychází a zapadá nepočítaně.

Ale zatímco měsíce míjejí, já uvnitř pořád jenom čekám.

Doslova visím na každém zvuku zvenčí. Na chodbě je jediný společný telefon, který se tu a tam rozdrnčí. Následuje klapnutí některých dveří, které jsou poblíž, líné šouravé kroky, drnčení utichne. V tom okamžiku je sdělováno číslo pokoje. Tajím dech a čekám. Znovu ty šouravé kroky, někde se ozve zaklepání, opakované zaklepání, poslední marné zaklepání... Být to u mě, už bych stál u sluchátka a hlásil se a přikyvoval pokynům, že rozumím, udělám si čas a přijedu kamkoliv. Jenže musím čekat až do příštího zadrnčení. Někdy sám rychle vyběhnu, abych pak šel zaklepat k cizím dveřím. A zase znovu visím uvnitř jako ten nejprověšenější zavěšenec, pro kterého se nic nemění, ani kdyby se pověsil hlavou dolů. Možná nazrívám, možná odumírám a padám napospas,

ale Měšek mě pořád ještě nepotřebuje.

Nebo mě čím dál tím víc nepotřebuje?

Nechce ode mě nic slyšet. Alchymie není míchanice, ale to ho nezajímá. To, co točí, má být jen taková pohádka o hledání Kamene mudrců, a to přece může být cokoliv.

*Vhozená mince,
slepota slunce,
opice a svícen.*

Mám podstatně jinou představu o tom, co je cokoliv.

*Pod nánosy všech slibů
poslední
nános zpopelnění.*

Kdyby si nás někdo vzal stranou a ukázal nám, jak takový Kámen mudrců doopravdy vypadá, asi bychom oba nestačili žasnout.

Zatím se čekání vesele protahuje a já už se v něm tak rozpouštím, že mi uniká i okamžik, kdy se to kolem mě začíná měnit. Až s velkým zpožděním zaznamenávám, že kolem mě jsou stěny z dobře přitesaných dřevěných trámů. Pořád jsem zavřený uvnitř, ale teď je to srub uprostřed lesů.

A jen kousek odtud je místo, kde by mělo probíhat natáčení.

Zdá se, že Měšek si mě už konečně povolal. Taky tu nejsem sám, opodál sedí dvě docela naděj-

né krásky, ale nevnímají mě, nemluví a jejich nápadně veliké oči jsou celou dobu zabořeny do scénáře. Jedna z nich se možná dočká hlavní role. Mohl bych protrhnout mlčení a naznačit jim, že ten Michal, mladý alchymista a jejich milenec, o kterém si právě čtou, jsem já. Třeba v tom budeme hrát spolu. Jenže ve skutečnosti si už dávno nejsem jistý, jestli se mnou Měšek pro tu roli ještě počítá, a tak radši taky zůstávám potichu.

Čas od času je některá z dívek zavolána, odejde a zase se vrátí s výrazem, ze kterého se mi nedaří nic vyčíst. Myslím na to, že by Měška přece mělo zajímat, jak jeho hlavní hrdinka bude vypadat vedle Michala. Rozhodně by mě tu nemusel nechávat kysnout jako posledního komparzistu, když už mě tu má.

A úvahy se mi v té nudě rozbíhají, že mě to občas i zaskočí. Zničehonic se přistihnu, jak přemýšlím o tom, co se mi jednou Měšek snažil navykládat o tajemství poezie:

„Dívka vám třeba řekne: Jsem náledí, ale ve skutečnosti myslí, že je pohledná!“

Tenkrát se na mě ještě chvíli díval a něco nedosloveného ho pálilo na jazyku, ale nakonec si to nechal pro sebe.

Jindy se zase pouštěl do rozkládání slov:

„Každá je ráda zachumlaná. Sledujete to? Chá-um-el! A jsme zase u toho.“

Ani nevím, jestli má smysl si to připomínat.

Nakonec se neomaleně rozvaluju i po stole, protože už mě nebaví sedět ani přecházet. Takhle by se člověk pro nic za nic ukopal nudou. Pokud to má být zkouška trpělivosti, chci konečně zase vidět tvář zkoušejícího. Začne asi vztekle vrískat, pošle mě do pekel, ale aspoň z něj dostanu, co bude dál.

A tak se zvedám a jdu.

Dívám se jenom dopředu, ke dveřím.

Dají se otevřít tak lehce, jako by to vůbec nic nebylo.

Střih

„Věnuj vzpomínku ztrátě své paměti!“

Hraju roli odmítaného a on roli odmítajícího.
Hraju roli odmítnutého a on roli zapomínajícího.
Hraju roli zapomenutého a on
roli nedotčeného.

Film je hotov.

„Film, který protrhne plátno. Film do sebe. A mimo film. Podprahový, tajně se přeastřující, možná i úplně neviditelný film. Proud nepostřehnutelných obrazů, který se prosmečne mezi jednotlivými záběry a bude je přímo před očima rozežírat a vymývat, až se zjeví něco, co se nedá natočit a co je k neuvěření.“

Kdybych mu to takhle řekl, bez výhrad by to odsouhlasil.

Třeba by to dokonce i hned někde opakoval, jako by to sám vymyslel, ale v podstatě by mu bylo jedno, co říká. Jemu se hodilo úplně všechno, hlavně když ho to k ničemu nezavazovalo. Hlásat dokázal cokoli. Ta pravá hrůza začínala teprve s pohledem na to, co se mu doopravdy děje pod rukama. Co si tam doopravdy patlá. Několikrát jsem se upřímně zděsil. Pak už jsem se začal významně tvářit. Tu a tam mi jakoby náhodou unikla poznámka o ryzím filmu. Doufal jsem, že zbystří. Ryzí film, to jsem mu už skoro bral z úst, ryzí film bylo heslo jeho slavných začátků.

*Mezi černými skvrnami rozemlet
na bílý
prášek.*

Film jako vytržený z děje. Film očištěný od všech příměsí. Film, který chytí za stříbro.

*Tužší ubude.
Nic pouštního.
Chudá chuť.*

Zkrátka film, ke kterému mě Měšek může potřebovat.

Připadal jsem si tenkrát jako dobrá záruka, že se mu to nezvrhne. Budu u něj a už si pohlídám, aby nesahal po všem.

Abych ho úplně neodradil, vsadil jsem do hry pobavený smích. A v tom jsem se myslím dost přepočítal. Obvykle mi to prochází, bývá to moje zbraň, ale to už jsem rovnou mohl za Měškem zajít a oznámit mu, že jsem si ho s dovolením přejmenoval, protože se nadouvá a všechny zesměšňuje tak, jak by to nikdo druhý nedokázal. A že ho snad stejně jako mě potěší ta zlomyslnost... Ježit se uměl opravdu jako černokněžník, ale ať dělal, co dělal, já se na něj potutelně usmíval, aby viděl, že mi nechybí uznání.

Není divu, že ho to nakonec dopálilo. Hrát jsem měl já jemu, ne on mně.

A tak mě přes noc zbavil role Michala.

Jestli jsem od té chvíle vůbec něčím byl, pak jenom jenom nepříjemně se připomínajícím přehmatem, přešlápnutím na místě, dočasným nedopatřením. Nápadem, ke kterému pan režisér nemá nejmenší chuť se vracet.

Zato já jsem několik dalších let dělal přesně to, co je typické pro opuštěné slečny: sbíral o něm zprávy z doslechu a čekal, jestli se ještě někdy neozve.

Každá věc se totiž rozpouští jedině v tom, z čeho sama vznikla. A to platí i o setkáních. Bylo mi toho příliš projevono. Bylo to málem jako shůry dáno. Když se teď s odstupem let vracím k prvnímu rozhovoru těch dvou, kteří si navzájem dali jména Měšek a Michal, připadá mi to jako naslepo trefená odpověď na otázku ve znalostním kvízu: „mohli se setkat...?“ Ano, naše letopočty se překrývají. Ale jinak stojí za úvahu spíš to, kolik mi nebylo, než kolik mi bylo, a kým jsem nebyl, než kým jsem byl. A přece kdosi, kdo svoje nejlepší filmy natočil ještě předtím, než jsem se narodil, se rozhodl mít se mnou velké plány.

Jak by to ve mně nemělo zůstat vězet?

Rozpustit se to mohlo jedině neuvěřitelně. Mimo pravděpodobnost a nad očekávání:

„V ústrety mi konečně přicházel ten, který nepřicházel v úvahu. Dostavil se na smluvenou schůzku, o které nebyla řeč, a přesně na místo, jež nikdo nevytyčil, a na čas, ve kterém nebylo dne ani hodiny... Nemohl to být Měšek, ale jako by Měškovi z oka vypadl. Nemohl to být nikdo jiný a nemohl to být on. Zamířil ke mně s naprostou jistotou.“

Navenek jsem samozřejmě nezpochybňoval, že Měškův film už je dokončen. Ovšem v nejtajnějších koutech vědomí jsem se nevzdával naděje, že to pořád ještě může dopadnout jinak. To, co šlo do kin, mohlo být přece jenom tak na zkoušku. Třeba i něco, co popravdě vlastně padlo pod stůl – sestřih vyhozených záběrů, vedlejší produkt příprav na ten pravý film, s jehož natáčením se ještě ani nezačalo. Jednoho dne se to všechno znovu otevře a já se opět vrátím do Měškova zorného pole, abych se tam proměnil ve světlo. Prozářen a promítán, soustředěný výraz ve tváři přes celou šířku plátna...

A protože jsem chápal, že bude lepší se o tom nikomu moc nezmiňovat, schovával jsem se za různé řeči o alchymii.

Přiznám se, že už bych si to slovo nejrádši zakázal. Celou dobu jsem ho jenom zneužíval. A proč vlastně? Měšek nic pravdu alchymistického netočil a točit nechtěl. To jenom já jsem kalil vodu.

A ten kal, všechno to zvířené bahno jsem už považoval za film, který se točí už sám od sebe.

Jinými slovy, nebylo to zrovna setkání, nad kterým by bylo třeba zavést dozor.

Strážci starých receptur, pokud v našich časech ještě vůbec nad něčím bdí, se rozhodně nemuseli zneklidňovat.

„Tihle dva se k ničemu neprokoušou.“

Odmávnuto.

„Nic nehrozí.“

Scénář

Alchymie není hraný film
hraný film není zemský sněm
zemský sněm není mizivá šance
mizivá šance není doma nejlíp
doma nejlíp není zkomolené jméno
zkomolené jméno není mamlas před kamerou
mamlas před kamerou není samozřejmost
samozřejmost není deset minut
deset minut není devět minut

Režie

Na to nemám.

Venku je dav.

Málem mě to vtlačí zpátky do srubu, kolik je tam lidí. Celý filmový štáb včetně všech neodmyslitelných otravů a zevlounů. Připadá mi, že si tuhle lesní samotu vybrali jen proto, aby se ještě víc zmnožili. A co je zarážející, vidím mezi nimi spoustu černochoů. Někteří jako by to tam dokonce měli i pod palcem.

Zatím, než dorazí Měšek, který se podle všeho ještě neukázal.

Dočkám se vůbec někdy jeho milostivého rozhodnutí?

Snad zajít za nějakým tím černochem. Mohli by aspoň tušit, kdy se tu začne něco dít. Pořád přecházejí a rozhlížejí se kolem sebe, oči jim blýskají. A i když se s někým dají chvíli do hovoru, stejně zůstávají ve střežu. Vybírám si toho, který kolem sebe šíří největší napětí, a pokouším se k němu promotat kolem všech těch nepostradatelných, plně kvalifikovaných a zaneprázdněných. Štáb jako na velkofilm, Měšek asi zamířil hodně vysoko. Jenže kde chce najít soustředění, když ho tihle všichni budou rušit? Chtěl bych vidět, jestli by uměli aspoň na chvíli ztratit jistotu, ztichnout,

kdyby se Měškovi najednou podařilo před jejich očima třeba nechat ztěžknout vítr nebo vysát obraz úplně dosucha a znovu ho zčeřit.

Jak známo, není tu hladina.

To střed

je rozvlněn.

Podle nich jsou tu všichni od toho, aby natočili, co se točit dá.

Je to přece jen film.

Něco mi ale říká, že zrovna s tímhle se Měšek nikdy úplně nesmířil.

Dej svedenému pít.

Pěst na oko

okem vsákne.

Černoch mi nejdřív nevěnoval ani pohled. Lhostejně mě odbyl, že si mám počkat na procesí. Teprve když jsem se zeptal, na jaké procesí, přestal se dívat stranou a zostra si mě přeměřil. Jako by mu teprve teď došlo, za kým jsem se to chystal.
„Něco mu nešeš?“

Jistěže mi to mohlo dojít dřív. Zvenčí černocho, ale uvnitř mouřenín. Kdyby to bylo na divadle, tak by náповěda už dávno zešedivěla. Ale ještě včas jsem se probral, pravá chvíle zrovna nadešla a věta je poskládána v hlavě přesně tak, jak má ze mě vyjít, aby se neminula účinkem. A čím výhrůžněji na mě černocho poulí oči, tím víc se nabízí se do něj about, ať to na mě nehraje. Zvenčí černocho, ale uvnitř mouřenín. Zvenčí černocho... Na tohle Měšek nemohl přijít sám.

Ale kupodivu, nějak se mi ta chvíle protahuje.

Převaluju slova na jazyku a váhám. Ze strachu to není. Spíš se mi tak vynořuje, kolikrát jsem četl o nekonečném čekání na ten okamžik, až matérie zčerná. Až na ni bude pohled, jako by se v tu chvíli nacházela v nejhlubším podzemí, bez přístupu světla, takže ten, kdo se na ni dívá, zírání vlastně někam, kam se nedá zrakem proniknout. Následuje bílá a potom červená, ale to už je vysněné pokračování. Nejdřív to musí vyhnít do nejtmaějších odstínů. Natloukl jsem si do hlavy tolik obrazů všeho černého, černějšího a nejčernějšího, aby mi neunikla žádná narážka na průběh Velkého Díla, a kam jsem s tím došel? Nechal jsem se nachytat na první míchanici ras. Není všechno filmový štáb, co tak vypadá.

A když to teď vím, má ještě nějaký smysl, abych tomu černochovi něco říkal?

Pomalou se mi to začíná přičít. Jako kdybych mu měl začít sprostě nadávat, že je černá kůže. A zároveň vím, že přes něj stejně neprojdou, protože „z tohoto pustí spíš ta černá, než aby pustil někoho dál“. To slyším a vidím. Mám dokonce živou představu, jak nám ta černá barva, co se z něj pustila, teče jako horký asfalt pod nohama. Jak se mi lepí na chodidla. Jak neudělám ani krok.

Že bych to právě propásl?

Měl jsem se do něj přece jen about, když mě zastavil?

Černej jako bota... Cože? Cos to řek?

Zkus to zopakovat!

Jednou se možná budu divit, že jsem jenom stál a koukal.

Že jsem si nezkrátil to čekání.

Vždyť Měškovi bylo od začátku jedno, kolik času v tom nechám. Je už dávno jinde a nebude se vracet. A to je taky celé jeho tajemství. Já jsem si ovšem nedal říct a trval jsem si na svém, že to neskončilo, protože Měšek mě určitě bude chtít podrobit ještě jedné zkoušce. Tak jsem si to prosadil.

Uměl jsem si to zařídit.

A výsledek rozhodně nezklamal mé očekávání: mám zůstat.

„Všechno zlatý je pro něco zlatý.“

Ať už se bude dít cokoli, a dokonce i když se už nebude vůbec dít nic, budu si tady v tom dál vězet, uzavřený jako ten mouřenín, který se neprolomí skrz černocho. Jako snímek v temné komoře, který se nikdy nepřestane vyvolávat. Jako homunkulus v zazátkované láhvi.

„Kdo vstoupí, neshnije.“

Chtěl jsem být ve filmu?

Chtěl.

Tak jsem uvnitř a čekám, kdo se na mě bude chodit dívat.

*Něco ti říká:
Stavba mého těla*

A ty to samozřejmě opakuješ:

*Stavba
Mého
Těla*

*Ono se to už z něčeho stluče
Prkotina*

*To nepotrvá
Ani do rána*

To nepotrvá

1995–2007